

TECKENSPRÅK

— en hållbar framtid

Handlingsprogram 2022 till 2025

Sveriges Dövas Riksförbund, SDR, är en ideell organisation som driver frågor, agerar kraftfullt och väcker opinion om våra mänskliga och demokratiska rättigheter. Vi arbetar för rätten och möjligheten att använda svenskt teckenspråk. Det svenska teckenspråket är av central betydelse i våra liv och avgörande för delaktighet på lika villkor i det svenska samhället. I vår verksamhet tillvaratas engagemang och vi erbjuder teckenspråkiga mötesplatser. Vi sprider kompetens och medvetenhet i vår organisation och i det samhälle som omger oss.

Vår vision är teckenspråk för möjligheter utan gränser och ett hållbart samhälle!

Inledning

SDR:s handlingsprogram **Teckenspråk — en hållbar framtid** för 2022 till 2025 är förankrat och utformat i samverkan med SDR:s anslutna föreningar och organisationer. Målen har inspirerats av Agenda 2030 och de globala målen. Att **ingen ska lämnas utanför** är den bärande principen för att uppnå målet om en hållbar utveckling. Det berör i hög grad också döva som i likhet med många människor lever i utsatthet, diskrimineras eller exkluderas i samhället. Förutom att utrota extrem fattigdom handlar principen också om att minska ojämlikheter och bekämpa diskriminering.

Genom ett gemensamt och socialt ansvarstagande kan vi tillsammans skapa ett samhälle där teckenspråk är självklart. I en hållbar framtid ser vi ett samhälle där rätten till språk, kommunikation, utveckling och delaktighet säkerställs, både för vår generation och kommande generationer.

Handlingsprogrammet består främst motioner från våra regionala och lokala organisationer som beslutats av kongressen 2021. Det är också en vägvisning för förbundets kontinuerliga arbete och vilka gemensamma målsättningar vi har.

Programmet på svenskt teckenspråk finns på vår webbplats sdr.org
Mer information om Agenda 2030 och de globala målen finns på globalamalen.se

GLOBALA MÅLEN
för hållbar utveckling

**INGEN SKA
LÄMNAS
UTANFÖR**

1: Starkare rätt till teckenspråk

Rätten till teckenspråk är grundläggande i våra liv och en viktig faktor för att uppnå en god livskvalitet. Det svenska teckenspråkets ställning ska stärkas i svensk lagstiftning, så att människors rätt till teckenspråk kan förverkligas inom olika samhällsområden.

En bra start i livet för döva barn och deras anhöriga förutsätter att de tidigt får adekvat stöd genom att lära sig teckenspråk och utveckla en trygg kommunikation inom familjen. Delaktighet på döva barns villkor förutsätter teckenspråk som är ett fullständigt språk, och ska inte förväxlas med Tecken Som Stöd (TSS) eller Tecken som Alternativ och Kompletterande Kommunikation (TAKK). Med vetenskaplig grund och från upplevda erfarenheter ska hörselvård- och habilitering sprida en positiv attityd till teckenspråk. Många döva och hörselskadade, med eller utan hörseltekniska hjälpmedel, vittnar om hur teckenspråk främjat deras delaktighet i samhället. Det finns också döva individer som varken fått lära sig eller utveckla teckenspråk, och lever därför med livslånga språkdeprivationsskador.

Rätten till teckenspråk tryggas genom att teckenspråks- och undervisningsmiljöer, modersmålsundervisning och fullt teckenspråkiga förebilder samt lärare garanteras.

En starkare rätt till teckenspråk innebär att ingen ska lämnas utanför och att alla som vill och behöver teckenspråk ska få det. Rätten till teckenspråk ska gälla alla oavsett bland annat hörselstatus, skolval, kulturell bakgrund, bostadsort och ålder.

Globala målen,
globalamalen.se

Sveriges Dövas Riksförbund ska arbeta för människors rätt till teckenspråk genom att:

- a. Stärka teckenspråkets ställning i Sverige och inom alla områden genom strategisk opinionsbildning, framtagning av material, samverkan med våra lokala och regionala organisationer samt genom expert- och arbetsgrupper.
- b. Sprida kunskap om språklig deprivation och dess konsekvenser för döva människor i samverkan med olika samhällsaktörer, däribland regionerna och universitet med närliggande forskningsverksamhet.
- c. Ta initiativ och arbeta för ett mätverktyg för döva barns språkutveckling tas fram för användning inom bland annat barnavårdscentraler och hörselhabilitering.
- d. Alla döva och hörselskadade barns rätt till en undervisning på svenskt teckenspråk och en garanterad teckenspråksmiljö stärks. Detta utmärks genom en obehindrad kommunikation på teckenspråk mellan alla elever och alla anställda - utan teckenspråkstolkning.
- e. Verka för att alla döva elever som går integrerat i grundskolan och grundsärskolan får rätt stöd och full tillgång till undervisning på svenskt teckenspråk.
- f. Sträva efter att alla som arbetar för och med döva och hörselskadade elever ska ha kunskap i dövstudier och teckenspråk, oavsett befattning och skolform, från förskoleklass till och med gymnasiet.
- g. Se över möjligheterna inför och sträva efter en ändring i skollagstiftningen och andra relaterade regelverk så att teckenspråk jämföras med andra huvudsakliga undervisningsspråk.

2: God hälsa och välbefinnande

En vård och omsorg med okunskap och språkliga barriärer äventyrar patientsäkerheten för döva. I akuta vårdssituationer utsätts ofta döva för onödiga risker när de inte får information och kommunikation på teckenspråk. Bristande kommunikation kan leda till frustration, oro och i värsta fall felaktiga diagnoser och felbehandlingar.

Att flytta till ett äldreboende eller vårdhem där ingen stimulerande teckenspråksmiljö finns är lika med att bli dömd till en omänsklig isolering och ensamhet till livets slut.

En vardag fylld av språkliga barriärer är mentalt påfrestande och bidrar till en sämre hälsa. Genom stöd till familjer i frågor om språkutveckling och föräldraskap läggs en god grund för en bra start i livet. När vi behöver psykiatrisk vård måste det ges med god kompetens om teckenspråk, dövkultur och vård som lämpar sig väl för döva. Annars är risken stor att behandlingen får en motsatt effekt och istället för att förbättra hälsan så ökar ohälsan.

Genom ett nationellt kunskapscenter kan vi både samla värdefull kompetens och få en resurssamordning över region- och kommungränserna för att förebygga psykisk ohälsa samt främja god hälsa och välbefinnande för döva.

Globala målen,
globalamalen.se

Sveriges Dövas Riksförbund ska stärka dövas förutsättningar till god hälsa och välbefinnande genom att:

- a. Arbeta för ett nationellt kunskapscenter och nationella riktlinjer så att alla döva, inklusive döva med kognitiva funktionsvariationer, oavsett var de bor har möjlighet att få stöd och hjälp på deras villkor.
- b. Producera och lansera en digital föräldrahandbok för döva föräldrar till hörande barn.
- c. I samarbete med Sveriges Dövas Pensionärsförbund, SDP, bedriva påverkansarbete och kunskapsspridning om döva äldre och deras situation.
- d. Tillsammans med SDP uppmärksamma vikten av teckenspråkiga äldreombudsmän, teckenspråkig äldreomsorg och olika boenden samt trygghetsjour och hemtjänst.

3: Minskad fattigdom

Fattigdom kan definieras som brist på möjligheten till att ha inflytande över sin levnadsstandard och livssituation samt begränsar den enskildes valmöjligheter. Det finns olika former av fattigdom som kan vara ekonomisk, social och digital/informativ.

Oacceptabla beslut, inskränkningar och systemfel i samhället leder till att döva riskerar sämre förutsättningar till delaktighet på arbetsmarknaden och i samhället, en egen försörjning och socialt liv. Bristande kunskap och bemötande samt lagar och regelverk som saknas eller inte efterföljs ökar risken för försummelse samt förmynderi.

En annan form av fattigdom är ett upplevt socialt utanförskap eller isolering som kan bero på exempelvis språkliga barriärer. Det kan också vara ingen eller undermålig tillgång till färdtjänst samt långa geografiska avstånd till andra teckenspråkiga och teckenspråksmiljöer.

En viktig förutsättning för trygghet och delaktighet är att få information på teckenspråk, vad som sker i omvärlden och i sin närhet, även vid akuta situationer. En aktiv användning av tillgänglig informations- och kommunikationsteknik (IKT) förbättrar ofta människors möjligheter till arbete, information och sociala relationer.

Konsekvenserna av fattigdom och utanförskap bland döva måste synliggöras och riskerna för fattigdom minimeras. Här är en fungerande tolktjänst med ett tydligt uttalat samhällsansvar en förutsättning för dövas delaktighet i alla sammanhang.

Genom att eliminera olika former av fattigdom kan dövas rätt till ett socialt rikt liv, bättre delaktighet i samhället, på arbetsmarknaden och i informationssamhället stärkas.

Globala målen,
globalamalen.se

Sveriges Dövas Riksförbund ska arbeta för att minimera dövas utsatthet för olika former av fattigdom genom att:

- a. Verka för en moderniserat, jämlikt och enhetligt tolksystem i Sverige.
- b. Eftersträva att alla regioner i Sverige ska tillämpa en och samma kontaktväg för akut tolkning.
- c. Följa upp förmedlingstjänsterna för både text och video samt dess upphandlingar så att tjänsterna uppfyller vad döva behöver och önskar.
- d. Bevaka kravspecifikationer och upphandlingar om bild- och texttelefoner för att undanröja hinder som uppstår mellan olika fabrikat och modeller.
- e. Sträva efter regionala nyheter och webbsändningar på svenskt teckenspråk samt dagliga nyhetssändningar på teckenspråk.
- f. Driva frågor om dövas möjligheter att arbeta inom taxibranschen genom att förändra föreskrifter som kräver verbal och auditiv kommunikation.
- g. Lobba för att döva nyanlända ska få förlängd studietid och etableringsersättning vid SFI och TFI-studier.

4: Mer jämlikt samhälle

I ett jämlikt samhälle ska döva ses som fullvärdiga medborgare - både i förhållande till skyldigheter och rättigheter. Det kan gälla bland annat lagstiftning, regelverk, krav på kvalifikationer, rätten till kvalitativ tolkning, rätten att synliggöras i det offentliga rummet och rätten till ett tillgängligt samhälle.

Döva möter ofta majoritetsnormen där samhället värdesätter människors förmåga att uppfatta ljud och uttrycka sig med tal. Normerna bidrar till fördomar om och förtryck mot döva som kallas audism. Audism bidrar till systematisk uteslutning av värdefull kompetens inom arbete och utbildning genom exempelvis krav på kvalifikationer eller funktionsförutsättningar.

Dövkompetens ska synliggöras och erkännas för ett mer jämlikt samhälle. Oförankrade och oacceptabla beslut uppstår när döva utesluts från att vara delaktiga i beslutsprocesser om frågor som påverkar vår vardag. Alltför ofta ges inte döva naturliga positioner inom myndigheter och andra områden där vår kompetens behövs.

Alla vinner på ett samhälle som är öppet för alla! SDR ska delta i det gemensamma mångfaldsarbetet tillsammans med regionala och lokala organisationer. Detta sker genom att vi sprider kunskap och medvetenhet kring exempelvis antiaudism- och antirasism, HBTQIA, genus, ålder, olika fysiska och kognitiva funktionsvariationer, öppenhet för alla kulturer med mera.

Globala målen,
globalamalen.se

Sveriges Dövas Riksförbund ska verka för dövas rätt till ett mer jämlikt samhälle genom att:

- a. Driva frågan om en upprättelse och en statlig ursäkt till döva.
- b. Vidareutveckla användningen av juridik inom förbundet och se över möjligheten att erbjuda juridiskt stöd till dövföreningar och medlemmar
- c. Säkerställa att anställningar med statliga subventioner inte utgör ett hinder för döva asylsökande att få permanent uppehållstillstånd, PUT.
- d. Sprida och etablera dövstudier genom att utveckla utbildningskoncept och kurser.
- e. Samla och sprida kunskap om dövkompetens som en självklar del i verksamheter såsom den offentliga sektorn och myndigheter.
- f. Arbeta för tillgängliga och trygga kontaktvägar till service på svenskt teckenspråk hos myndigheter, däribland AF.
- g. Driva frågor om program på teckenspråk från SVT och UR, både beträffande utbud och kvalitet, samt främja etablerade rutiner för att fånga upp målgruppens synpunkter och önskemål.
- h. Realisera en enhetlig och likvärdig tillgång till hörselvård, rehabilitering och hjälpmedel i frågan om patientavgifter och undersöka om betalda avgifter kan kompenseras genom merkostnadsersättning.
- i. Undersöka och eftersträva att döva i häkte och kriminalvård får tillgång till kommunikation, information och kontaktvägar på teckenspråk.

5: Stark dövrörelse

Dövrörelsen består av oss; medlemmar, föreningar, distriktsorganisationer och förbundet samt allierade. Varje medlem är viktig och SDR är öppen för alla. På nationell, regional och lokal nivå ska vi samarbeta för att öka medlemsantalet och stärka existerande föreningar.

Tillsammans driver vi intressepolitik, information- och kunskapsspridning för jämlikhet, tillgänglighet och delaktighet för alla döva. Här är det givet att vi samarbetar med anslutna organisationer och Västansviks folkhögskola. Dövas Tidning, som är SDR:s medlemstidning, har även i uppdrag att journalistiskt bevaka frågor, vara ett forum för intressepolitiska diskussioner och sprida kunskap.

Teckenspråkiga mötesplatser - både fysiska och digitala - skapar tillhörighet och är en central fråga för våra verksamheter, på alla nivåer. Samarbeten över våra nationella gränser sker med Dövas Nordiska Råd, European Union of the Deaf och World Federation of the Deaf samt våra biståndsprojekt.

SDR:s 100-årsfirande under år 2022 kommer att uppmärksamma organisationens betydelse för dövas rättigheter. Vårt fortsatta demokratiska arbete sker bland annat genom våra förbundsmöten och kongressen 2025. Fortsatt utveckling och stabilisering av vår rörelse är en nödvändighet för en organisatorisk och ekonomisk hållbarhet på alla nivåer. Däribland ska vi eftersträva en regionalindelning och fortsätta erbjuda föreningsupport. Då kan vi alla emotse en ännu starkare dövrörelse i en hållbar framtid.

Globala målen,
globalamalen.se

Vi ska tillsammans förstärka vår dövrörelse genom att:

- a. Effektivisera det intressepolitiska och strategiska påverkansarbetet samt informationen om förbundets löpande arbete inklusive uppföljning av motioner och uppnådda mål.
- b. Erbjuder och utvecklar föreningssupport samt eftersträva en ny organisationsstruktur och regionindelning i samverkan med lokala och regionala organisationer.
- c. Främja, både fysiska och digitala, mötesplatser på teckenspråk, inklusive demokratiska arenor för föreningar och medlemmar. Föreningarna ska erbjudas support, kurser och verktyg för ett digitalt föreningsliv.
- d. Undersöka förutsättningarna inför en utveckling av ett digitalt medlemsforum för förbundets medlemmar.
- e. Vidareutveckla och fortsätta administrera vårt gemensamma och digitala medlemssystem tillsammans med lokalföreningar.
- f. Fortsätta våra dialog- och samarbetsformer med Sveriges Dövas Ungdomsförbund, SDUF, och Sveriges Dövas Pensionärsförbund, SDP, i både intressepolitiska och administrativa frågor.
- g. Utöka samarbetet med Västansviks folkhögskola och erbjuda dövföreningarna olika kurser inom bland annat föreningskunskap och organisationsutveckling.
- h. Vidareutveckla Dövas Tidnings verksamhet, inklusive digitala kanaler och annonseringar.
- i. Förbättra förbundets image och kommunikation, både digitalt och i tryck, på alla nivåer; lokalt, regional och nationellt.

Gemenskap
Teckenspråk
Kunskap Identitet
Kultur

Sveriges Dövas Riksförbund
sdr.org